

Олександр КЛАК
студент факультету обліку і аудиту
Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник:
к.е.н., доцент кафедри банківської справи Малахова О. Л.

ВАЛЮТНИЙ РИНОК: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Важливим поняттям в системі валютного регулювання є валютний ринок. По відношенню до якого здійснюється значна частина заходів держави: його інституціональне оформлення, регулювання порядку проведення розрахунків, руху валютних цінностей. Саме на ньому відбувається узгодження інтересів продавців та покупців валютних цінностей.

Валютний ринок – це система стійких економічних та організаційних відносин, пов'язаних з операціями купівлі-продажу іноземних валют та платіжних документів в іноземних валютах [3].

Валютний ринок має всі ознаки звичайного ринку: комунікації, попит та пропозицію, об'єкти та суб'єкти, інфраструктуру.

Валютний ринок забезпечує страхування валютних ризиків, диверсифікації валютних резервів, переміщення міжнародної валютної ліквідності, тобто своєчасне здійснення платежів за міжнародними зобов'язаннями та ін.

Валютний ринок можна класифікувати за характером операцій: *ринок конверсійних операцій*, *ринок депозитно-кредитних операцій*. На ринку *конверсійних операцій* купівля-продаж здійснюється шляхом обміну рівновеликих цінностей, представлених різними валютами. На цьому ринку складаються умови для формування зовнішньої ціни грошей – їх валютного курсу. Ринок *депозитно-кредитних операцій* – сектор валютного ринку, на якому купівля-продаж валюти має умовний характер, що проявляється в залученні банками іновалюти на депозитні вклади на узгоджені строки та в наданні банками іновалютних позичок на різні строки. Ціна валюти формується у вигляді відсотка [5].

Головними функціями валютного ринку є: сприяння розвитку зовнішньої торгівлі; забезпечення реалізації валютної політики держави; диверсифікація валютних резервів; створення умов для своєчасного здійснення міжнародних платежів за всіма розрахунками; регулювання валютного курсу; визначення і формування попиту і пропозиції на іноземні валюти.

На валютному ринку існує чотири групи суб'єктів: державні установи, основне місце серед яких займають центральні банки та казначейства окремих країн; фізичні та юридичні особи, які є задіяними у різноманітних сферах зовнішньоекономічної діяльності; комерційні банківські установи, які забезпечують валютне обслуговування; валютні біржі та валютні відділи товарних та фондових бірж.

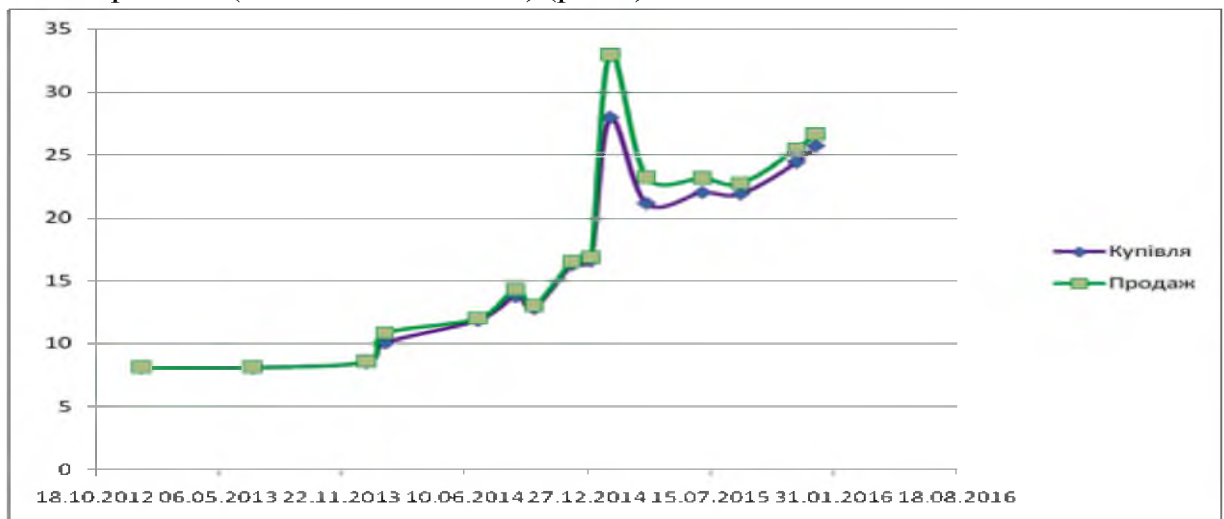
У структурі валютного ринку можна виділити міжнародний, регіональний та національний (місцевий) валютні ринки. Вони різняться між собою масштабом і характером валютних операцій, кількістю валюти, що продається і купується, рівнем правового регулювання тощо [6].

Центральним банком України є Національний банк, який є основним органом контролю і валютного регулювання в Україні. Він реалізовує валютну політику та регулює виконання банками функцій, які забезпечують процес валютного контролю

за операціями, які виконуються через ці банки.

У нашій державі основою валютного ринку є Міжбанквська валютна біржа. На біржі реалізуються торги з таких валют: євро, американський долар, німецька марка, російський рубль (торги проводяться щоденно), а також торгують британськими фунтами стерлінгів, австрійськими шилінгами, канадськими доларами та іншими валютами.

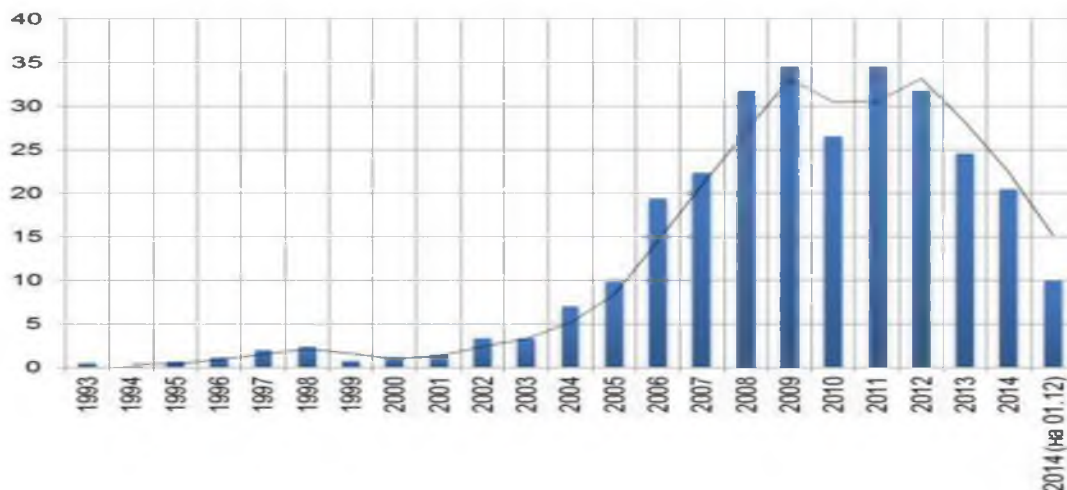
Сучасний валютний ринок України функціонує в умовах вкрай несприятливого зовнішнього середовища та загострення соціально-політичного напруження в суспільстві, що негативно впливає на національну економіку та не сприяє інноваційному розвитку. За останні роки курс гривні суттєво знизився. Так, наприкінці 2013 р. курс гривні до долара США на міжбанку перебував на рівні – 8,11 грн. за дол. США. 2014 рік відзначився вагомою девальвацією гривні відносно більшості іноземних валют. Це було спричинено скороченням обсягу експорту, подорожчанням імпортової продукції, зменшенням притоку прямих іноземних інвестицій та значними витратами на обслуговування державного боргу. За період січень 2014 – лютий 2015 валютний курс коливався на проміжку від 8,37 – 32,98 гривні за долар США (встановленим НБУ) (рис. 1)

Рис.1. Динаміка курсу НБУ USD/UAH за 2013-2016 рр. [1]

В 2015 році більшість кризових тенденцій збереглися. Тривало скорочення виробництва, у I кварталі 2015 року порівняно з 2014 роком промислове виробництво зменшилось на 21,4%. Тривала і девальвація гривні. Статистичні дані станом на початок 2015 року свідчили про дефіцит зведеного платіжного балансу, який становив 743 млн. дол. США, що на 1.4 млрд. дол. США менше, ніж у лютому 2014 року, за рахунок скорочення відпливу коштів за фінансовим рахунком. Дане скорочення мало призвести до стабілізації курсу, а незначне зменшення дефіциту мало спричинити поживлення економічної активності суб'єктів валютного ринку. Посилення девальваційних очікувань і вплив депозитів з банківської системи призвели до зростання відпливу готівкової валюти поза банки до 1,7 млрд. дол. США [1].

Також потрібно розглянути зміни, що відбулися у золотовалютних резервах України (рис. 2). Тенденція до зниження золотовалютних резервів України була закладена ще в 2011 році і пов'язана з військовими діями на Донбасі опосередковано - події на сході України лише прискорили тенденції.

Рис. 2. Динаміка обсягу ЗВР за даними Нацбанку

У 2014 році золотовалютні резерви України демонстрували стійку тенденцію зниження. Фактично за рік вони зменшилися на 7,83 млрд. дол. Тенденція зниження резервів була закладена в 2011 році і пов'язана з військовими діями на Донбасі лише опосередковано. Події на сході України лише прискорили тенденції, які інакше б виявилися в 2017-2018 роках [4]. За даними аналітиків, динаміка зміни ЗВР в 2000-2014 році відображала позиції українського експорту на світових ринках.

Таким чином, загострення кризи в 2014 році лише збіглося з анексією Криму та бойовими діями на Донбасі, які стали тільки прискорювачами негативних тенденцій в економіці. Насправді динаміка ЗВР відображає тенденції (у тому числі латентні) експорту України останніх 6 років [2].

Проаналізувавши дані, можна визначити, що для покращення розвитку валютного ринку України необхідно щоб: 1) стан та структура платіжного балансу України були поліпшені; 2) міжнародна кредитна заборгованість Українискорочувалась, а згодом і була ліквідована; 3) ринковий курс гривні був би більше наближений до паритету купівельної спроможності; 4) державні кредити були жорстко регламентовані використовувалися з інвестиційною метою.

Як підсумок, можна сказати, що перспективи України на міжнародному валютному ринку з фінансового погляду є негативними. Зменшення валютних резервів, збільшення кредитної заборгованості, девальвація гривні, висока інфляція – усі ці показники можуть у разі неприйняття зазначених вище заходів призвести до дефолту національної валюти, а, отже, і всієї економіки України.

Література:

1. Аналіз валютного ринку України за останні роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mybiblioteka.su/6-156579.html>
2. Архів готівкового курсу USD [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://charts.finance.ua/ua/currency/cash/-/0/usd>
3. Бодрова Н. Е. Валютний ринок: стан, проблеми, перспективи / Н. Е. Бодрова // Економіка. – 2012. - № 1 – 34 с.
4. Валютний ринок України : аналіз сучасного стану та шляхи вдосконалення [Текст] / А. Г. Пасічник // Формування ринкових відносин в Україні. – 2015. – № 1. – С. 37-43.
5. Долінський Л.Б. Валютний ринок України: підсумки 2014 року і ключові тенденції розвитку [Електронний ресурс] / Л. Б. Долінський. – Режим доступу : http://rurik.com.ua/documents/research/Currency_market_tendency_4_2014_ukr.pdf.
6. Савченко А.Г. Макроекономіка: Підручник./А.Г.Савченко – К. КНЕУ, 2005. – 442с.